

Бо қарори Ҳукумати

Ҷумҳурии Тоҷикистон

[аз "30" октябри соли 2010 № 560](#)

тасдиқ шудааст

БАРНОМАИ МИЛЛИИ ТАШАККУЛИ ТАРЗИ ҲАЁТИ СОЛИМ ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

БАРОИ СОЛҲОИ 2011-2020

1. Тафсири истилоҳот

САЛОМАТӢ - ҳолати неқўаҳволии пурраи ҷисмонӣ ва рӯҳию иҷтимоии инсон.

ТАРЗИ ҲАЁТ - маҷмӯи муносибатҳои мушаххаси ҳар як одам ба истифодаи захираву имкониятҳои, ки барои вай шароити иҷтимоӣ, анъанаҳо, маълумот ва муносибатҳои бозорӣ пешниҳод менамоянд.

ТАРЗИ ҲАЁТИ СОЛИМ - намудҳо, навъҳо, усулҳои фаъолияти ҳаёти барои форматсияи мазкурӣ ҷамъиятию иқтисодӣ ҳосил инсон, ки имкониятҳои мутобиқшавии организми вайро мустаҳкам намуда, барои босифат иҷро намудани вазифаҳои иҷтимоӣ ва расидан ба дарозумрии фаъолнаи ӯ мусоидат менамояд.

ВАЛЕОЛОГИЯ - соҳаи тибби профилактикӣ, ки назария ва амалияи ташаккул, нигоҳдорӣ ва мустаҳкам намудани саломатии инсонро тавассути васеъ намудани имкониятҳои вай барои мутобиқ шудан ба омилҳои тағйирёбандаи муҳит меомӯзад.

БЕҲДОШТИ ШАХСӢ ВА ҶАМЪИЯТӢ - ҷузъи нисбатан муҳими беҳдошти умумӣ, ки комилан ба ҳар як коллектив ва шахси алоҳида вобаста аз синну сол, ҷинс, намуди машғулият, шароитҳои зиндагӣ равона карда шудааст. Беҳдошт барои пайдоиши қолабҳо ва шакли хислатҳои мусоидат менамояд, ки ҳолати мувозинатро байни организм ва муҳити атрофи табиӣю иҷтимоии он нигоҳ медорад.

ТАНДУРУСТИИ ҶАМЪИЯТӢ - илм ва санъати пешгирӣ намудани бемориҳо, давом додани ҳаёт ва таъмин намудани саломатӣ бо роҳи кӯшишҳои муташаккилонаи ҷамъият.

СТРЕСС (ТАҶОҲУМ) - изтиробӣ баланде, ки дар натиҷаи пайдо шудани омилҳои зиёди таҷоҳумовар ба вуқӯъ меояд.

МУСТАҲҚАМ НАМУДАНИ САЛОМАТӢ - қобилияти одамон барои нигоҳ доштани омилҳои ба саломатиашон таъсиркунанда, инчунин қобилияти мустаҳкам намудани саломатӣ.

ДАРАҶАИ ИНКИШОФИ ҚИСМОНӢ - тавсифи миқдории фаъолият ва захираҳои системаи физиологӣ, биологию рӯҳӣ, инчунин дараҷаи шиддатнокии механизмҳои танзимкунанда, ки гомеостази организмро баланд мебардорад.

ОМИЛҲОИ ХАТАР - омилҳои муҳити дохилию берунии организм; махусусиятҳои ахлоқи инсон, ки ба зиёд шудани эҳтимолияти инкишофу хурӯчи бемориҳо ва оқибатҳои номусоид оварда мерасонад.

ФАӢОЛНОКИИ ҚИСМОНӢ - серғайратӣ, фаъолияти пурмахсул, иштирок дар ягон амал.

ТАРБИЯИ ҚИСМОНӢ - чузӣ фарҳанги умумӣ, яке аз соҳаҳои фаъолияти иҷтимоӣ, ки ба мустаҳкам намудани саломатӣ, инкишофи қобилияти қисмони одам мусоидат мекунад.

ТАШАККУЛИ ТАРЗИ ҲАӢТИ СОЛИМ - масоили маҷмӯӣ, ки муносибатҳои маҷмӯиро ба таҳқиқи тарзи ҳаёт, ва саломатии аҳоли, инчунин тавачҷӯҳои қормандони тиб, омӯзгорон, равоншиносон (психологҳо) ва педагогҳоро талаб намуда, аз хусусиятҳои муҳити макроиҷтимоии инсон, фаъолнокии меҳнатӣ, иҷтимоӣ ва профилактикии ӯ вобастагӣ дорад.

КӢМАКИ АВВАЛИЯИ ТИББИЮ САНИТАРӢ - кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ зинаи асосии системаи тандурустии ҳар як мамлакат, ҳадамоти асосии расонидани кӯмаки тиббию санитарӣ мебошад, ки бо принсипи "аз ноҳияҳо ба марказ" сохта шудааст. Кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ - чузӣ таркибӣ ва ҷудонашавандаи рушди иҷтимоӣю иқтисодии ин ё он мамлакат мебошад.

ПЕШГИРИИ БЕМОРИҲО - чорабиниҳои, ки на фақат барои пешгирии бемориҳо, ба монанди эмкунӣ, муборизаи зидди ҳашароти паҳнкунандаи беморӣ ё маъракаи зидди тамокукашӣ, балки ба он равона карда шудааст, ки инкишофи бемориҳо нигоҳ дошта шавад ва баъди муқаррар намудани воқеияти беморӣ оқибатҳои нохуши он кам карда шавад.

ФАӢОЛИЯТИ БАӢНИСОХТОРӢ - амалиёте, ки дар рафти он ҳамкориҳои бахшн тандурустӣ ва бахшҳои дигари дахлдор барои ба даст овардани мақсадҳои умумӣ, ҳангоми мувофиқати аниқи саҳми бахшҳои гуногун иҷро карда мешаванд.

МУҲОҶИР- шахсе, ки бо мақсади иваз намудани ҷои зист, қор, таҳсил, истироҳат ва ғайра ба таври доимӣ ё ба мӯҳлати муайян (аз 1 рӯз то якчанд сол) мусофирати (муҳочирати) байниминтақавӣ мекунад.

МАДАНИЯТИ БЕҲДОШТ - маданияти беҳдошти фард, ки донишҳои мушаххас, маҳорат, малака, арзишҳои саломатӣ, нуқтаи назар, андеша, эътиқод, шаклҳои ахлоқи ба саломатӣ дахлдорро дар худ таҷассум намуда, чузӣ маданияти умумии шахсият мебошад ва дар ҷараёни таъсири маърифати тарбиявӣ ташаккул меёбад.

2. Муқаддима

Дар кори муҳофизат ва мустаҳкам намудани саломатӣ, ки аҳамияти аввалиндараҷа дорад, тарзи зисту зиндагии инсон нақши асосӣ мебозад. Ташаккули тарзи ҳаёти солим ва муносибати масъулиятнок нисбат ба саломатии худ ба сатҳи маърифату маданияти аҳоли вобаста мебошад. Дар инкишофи бисёре аз бемориҳо худи инсон, маданияти пасти санитарии ӯ, тарзи носолими ҳаёт ва муносибати манфӣ нисбат ба саломатии худ гунаҳгор доништа мешавад.

Саломатии одамони алоҳида ё гурӯҳи аҳоли бо таъсири маҷмӯи омилҳои байни ҳамдигар якҷоя амалкунандаи фардӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва экологӣ муайян карда мешавад. Солим будан - бояд талаботи ботинии ҳар як инсон бошад.

Қайд кардан зарур аст, ки ҳолати саломатӣ танҳо аз фаъолияти бахши тандурустӣ вобаста нест, вай бо таъсири байниҳамдигарии омилҳои маҷмӯӣ, фардӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ, экологӣ, вазъи зиндагӣ ва интиҳоби фардӣ асоснок карда шудааст. Ҳар як инсон ба гирифтани иттилоот ҳуқуқ дорад ва бояд оид ба пешгирии бемориҳо ва мустаҳкам намудани саломатӣ донишҳои зарурӣ дошта бошад, ки принсипи асосии ташаккули ҳаёти солим мебошад.

Дар ҳуҷҷати стратегии Ташкилоти умумиҷаҳонии тандурустӣ "Саломатӣ барои ҳама дар садсолаи 21-ум" ба масъалаҳои сафарбар намудани ҷомеаҳо ба мустаҳкам намудани саломатӣ тавассути ба одамон ва ҷамъиятҳо фароҳам овардани имконияти баланд бардоштани назорати омилҳои мустаҳкамкунандаи саломатӣ диққати махсус дода мешавад. Вобаста ба ҳамин дар сиёсати имрӯзаи ташаккули тарзи ҳаёти солим бо иштироки ҷомеаҳо дар ҳалли масъалаҳои бахши тандурустӣ аҳамияти муҳим дода мешавад. Танҳо тавассути сафарбар намудани саъю кӯшиши бахшҳои гуногун ва ҷомеаҳо тарзи солими ҳаётро таъмин ва барои саломатӣ муҳити мусоидро фароҳам овардан мумкин аст.

Дарки фаъолияти мустаҳкам намудани саломатӣ дар ҳуҷҷати Ташкилоти умумиҷаҳонии тандурустӣ (Ҳартияи Оттава) хеле хуб инъикос шудааст: "мустаҳкам намудани саломатӣ - ҳамчун раванд ба одамон барои пурзӯр намудани назорати омилҳои ба саломатӣ таъсиркунанда ва беҳтар намудани ҳолати саломатии шахсии худ қобилият намендихад".

Ҷиҳати аз ҳама муҳим ташаккули додани ҳадамоти муттаҳидаю устувори саломатии ҷамъият ва тандурустӣ мебошад, ки ба муассисаҳои кӯмаки аввалияи тиббии санитарӣ таъяс намуда, ба фаъолона ҷалб намудани аҳоли равона карда шудааст ва он дар Эълумияи Алмаато оид ба кӯмаки аввалияи тиббӣ санитарӣ (1978) "Стратегияи миллии солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2020" инъикос ёфта, барои мамлакат яке аз принсипҳои асосӣ ба шумор меравад.

Стратегияи муҳимтарини пешгирии аввалия ва дуҷумбораи бемориҳо ва мустаҳкам намудани саломатии аҳоли бояд сиёсати таҷдидшудаи ташаккули тарзи ҳаёти солим гардида, ба баргараф намудани мушкilotи муайян бинобар муҳити баргаридоштаи ҷисмонӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва маданӣ, фаъолияти самарноки гуногунҷабҳа бо масъулияти бахшӣ, инкишофи дастрасии аҳоли ба маълумоти лозима ва иттилоот дар ин соҳа равона карда шуда бошад.

Фаъолона ҷалб намудани ташкилотҳои тичоратӣ ва ҷамъиятӣ, ҷомеаҳои маҳаллӣ, васоити ахбори умум барои дарку дастгирии равандҳои ташаккули қолабҳои ахлоқ, ки саломатиро мустаҳкам менамоянд ва нигоҳ медоранд.

Қайд кардан зарур аст, ки муваффақияти ислоҳоти доиршаванда ба сатҳи огоҳӣ ва фаъолнокии аҳоли, инчунин хабардории ҷомеаҳои маҳаллӣ аз дигаргуниҳои бахши тандурустӣ вобастагӣ дорад. Ғайр аз ин, иштироки ҷомеаҳо дар муайян намудани талаботи худ аҳамияти калон дорад, вале мутаассифона ҳоло онҳо дар кори банақшагири, татбиқ ва мониторинги ҳадамоти тиббӣ иштирок намеkunанд.

Тибқи дурнамо аз нав равона намудани фаъолияти илмӣ ба талаботи саломатип ҷомеа, ташаккули тарзи ҳаёти солим, инчунин омӯзиши вазъи саломатни аҳоли зарур мебошад, ки он ба таъсири омилҳои муҳити зист, имконияти ба таври илмӣ асоснок намудани меъёрҳои беҳдоштӣ, коркард ва арзёбии технологияҳои ҷадид ва таҳияи тавсияҳо вобастагӣ дорад.

Таҷрибаи ҷаҳонӣ нишон медиҳад, ки яке аз муносибатҳои хеле камхарҷ ва нисбатан самараноки паст намудани камбизоатии аҳоли ва ҳамзамон беҳтар намудани нишондиҳандаҳои саломатӣ ташаккули тарзи ҳаёти солими одамон мебошад ва аз ҳамин сабаб стратегияи мазкур дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дурнамои воқеию ҷолибе тақия мекунад, ки одамон метавонанд онро дар ҳаёти ҳамаҷузӣ худ истифода намоянд.

Вобаста ба андешаҳои баёнгардида таҳияи сиёсати афзалиятноки ташаккули тарзи ҳаёти солим ба миён омадааст: таҳияи стандартҳои миллӣ, татбиқи принципҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим дар муассисаҳои таълимӣ, ҷалб намудани васоити ахбори умум барои иттилоотонии аҳоли ва мушоирати илмии ташаккули тарзи ҳаёти солим, ки бояд ба рушди минбаъдаи тамоюли устувори инкишофи ҷомеа, мустақкам намудани саломатии аҳолии мамлакат ва ҳамкорӣ бо ҷомеаҳои байналмилалӣ дар ин самт равона карда шавад.

Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз мамлакатҳои Осиёи Марказӣ мебошад, ки масоҳати он аз ғарб ба шарқ то 700 км ва аз шимол ба ҷануб то 350 км тӯл кашидааст. Зиеда аз 93 Ҷоизи қаламрави ҷумҳуриро кӯҳҳо ишғол менамоянд. Аҳолии ҷумҳури 7,2 млн. нафарро ташкил медиҳад. Афзоиши ҳарсолаи аҳоли ба 2 Ҷоизи мерасад. Зиеда аз 70 Ҷоизи аҳоли дар деҳот зиндагӣ намуда, аҳолии шаҳрҳо 26,5 Ҷоизро ташкил медиҳад.

Вазъи умумии демографӣ бо дараҷаи баланди таваллуд (28,0 ба 1000 нафар аҳоли) ва Ҷоизи нисбатан ками аҳоли (4,7 ба 1000 нафар аҳоли), вале Ҷоизи баланди кӯдакон (14.2 на 1000 нафар аҳоли) ва Ҷоизи модарон (28 ба 100 ҳазор зиндатоваллуд), дараҷаи пасти урбанизатсия, дараҷаи баланди муҳоҷирати берунаи меҳнатӣ тавсиф меёбад. Афзоиши табиӣ аҳоли соли 2009 - 23,3 ба 1000 нафар аҳолиро ташкил дода, дар қиёс бо соли 2008 (22,1 ба 1000 нафар аҳоли) зиёд мебошад.

Тафсири сатҳи зиндагӣ дар Тоҷикистон барои соли 2003 шаҳодат медиҳад, ки суръати баланди рушди иқтисодӣ дар ҷанд соли охир ба паст намудани сатҳи камбизоатӣ дар мамлакат таъсири мусбӣ расондааст. Мутобиқи тағйироте, ки ба наздикӣ аз рӯи маълумоти нави Бонки умумҷаҳонӣ дар арзёбии сатҳи камбизоатӣ дар Тоҷикистон муайян гардид, ҳамаи нишондиҳандаҳои асосии камбизоатӣ дар соли 2009 - 53 Ҷоизро ташкил дод, ки он дар қиёс бо соли 2007 то 72 Ҷоиз паст фурумадааст. Ба ҳар ҳол, агар таносуби камбизоатиро аз рӯи сатҳи даромади аҳоли арзёбӣ намоем, бояд қайд намуд, ки суръати баланди рушди иқтисодӣ ба сатҳи даромадҳои аҳоли таъсири назаррас расонидааст.

Мушкилоти асосии саломатӣ дар мамлакат зиёд шудани фарқияти вазъи саломатӣ байни гурӯҳҳои иҷтимоӣ иқтисодии аҳоли мебошад, ки дар ҳолати нисбатан мусоид ва номусоиди неқӯаҳволӣ қарор доранд, яъне масъалаи камбизоатӣ. Маълум аст, ки камбизоатӣ нишондиҳандаи (детерминанти) муҳими бад шудани вазъи саломатӣ буда,

одам имконияти қонеъ намудани талаботи асосии худро надорад ва ин барои бад шудани нишондиҳандаҳои демографӣ, паст шудани индекси саломатии аҳоли, инкишофи бемориҳои алоҳидаи сироятӣ ва ғайрисироятӣ, сушт шудани муттаҳидии иҷтимоӣ мусоидат менамояд. Системаи нобаробари маблағгузорӣ, номутаносибии амалиёт байни ҳадамоти кўмаки аввалияи тиббию санитарӣ ва бахши беморхонавӣ, сарфақорона истифода набурдани захираҳо (кадрӣ, молиявӣ), бад шудани заминаи моддию техникаӣ, баланд шудани сатҳи бекорӣ ва ғайра вазъиятро боз ҳам вазнинтар мегардонад.

Рушди иқтисодиёт барои таъмини аҳоли бо кори муносиб ва некӯаҳволӣ механизми асосӣ мебошад. Чунин рушд тавассути татбиқи сиёсати босамари макроиқтисодӣ, таҷдиди корхонаҳо, инкишофи бахши хусусӣ, кишоварзӣ, энергетика, нақлиёт, телекоммуникатсия ва иттилоот барои фарогирии аҳоли бо қор таъмин карда мешавад. Таҳлили рушди иқтисодиёт дар солҳои охир мўътадилшавӣ ва инкишофи онро тасдиқ менамояд.

Вале бо вучуди ин дар Тоҷикистон яке аз мушкилоти асосии иҷтимоӣ иқтисодӣ дараҷаи баланди бекорӣ (то 46,8 ҳазор нафар) боқӣ мемонад, ки ба муҳочирати зиёди мутахассисон аз мамлакат мусоидат мекунад.

Дар 15 соли охир, аз соли 1995 сар карда, ҳиссаи харочот барои тандурустӣ дар маҷмӯи Маҳсулоти умумии Дохилӣ доимо рӯ ба пастравӣ дошт ва аз 4,5 фоиз (с.1991) то 1,3 (2006) кам гардид, вале соли 2009 он самарани мусбат дошта, 1,9 фоизро ташкил дод, ки ин фоизи нисбатан паст мебошад.

Таҳлили вазъият нишон медиҳад, ки системаи кўмаки аввалияи тиббию санитарӣ ва тандурустии ҷомеа сушт инкишоф ёфтааст. Бо вучуди мавҷуд будани шумораи зиёди муассисаҳои кўмаки аввалияи тиббию санитарӣ ва аз сабаби нарасидани кадрҳо, мучаҳҳаз набудан бо таҷҳизоти муосир, ҳолати ғайриқаноатбахши биноҳо ва усулҳои бемаҳсули муолиҷа самаранокии истифодаи онҳо дар сатҳи паст қарор дорад.

Мавҷуд будани тамоми намудҳои номутаносибӣ дар тақсмоти кадрҳо (аз рӯи минтақаҳо, аз рӯи ихтисосҳо, байни муассисаҳо) муайян мегардад. Ҳамаи ин бо дараҷанокии паст доштани онҳо дар минтақаҳо аниқтар месозад.

Нишондиҳандаҳои ғавти кўдакон дар мамлакат баланд буда, тибқи маълумоти таҳқиқоти мултииндикатории кластери ХКСММ (ЮНИСЕФ) ин нишондиҳанда 65 ба 1000 нафар зиндатаваллудро ташкил медиҳад¹. Вале масъалаи эътимодбахш набудани маълумот низ мавҷуд аст, ки бо пурра ба қайд нагирифтани алоқаманд мебошад ва аз рӯи маълумоти Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ин нишондиҳанда ҳамагӣ 14,1 ба 1000 нафар зиндатаваллудро ташкил дод (с.2005). Дар давоми солҳои зиёд сабабҳои асосии ғавти кўдакон бемориҳои сироятӣ ва паразитӣ, инчунин бемориҳои системаи нафаскашӣ буданд.

Солҳои охир ба саломатии аҳолии Тоҷикистон бемориҳои сироятӣ таҳдиди асосӣ доранд (домана - 17, 1, вараҷа - 4,3, зардпарвини вирусӣ - 106,6 ба 100 000 нафар).

Нишондиҳандаи фалаҷи кўдакон (полиомиелит), бемориҳои бо роҳи алоқии чинсӣ интиқолёбанда дар сатҳи баланд қарор доранд (оташак - 6,4 сўзок - 9,8 ба 100 000 нафар). Якбора баланд шудани шумораи сироятёфтагони ВНМО дар мамлакат мушоҳида карда мешавад. Масалан, тибқи маълумоти Маркази ҷумҳуриявии пешгирии ва мубориза бар зидди СПИД аз соли 1991 то охири соли 2009 ба таври расмӣ 1853 ҳодисаи сироятёфтагони вирусии норасоии масунияти одами дар ҷумҳурӣ ба қайд гирифта шудааст.

Маълум аст, ки гирифторшавӣ ба бемории сил мушкilotи ҷиддӣ мебошад ва тибқи маълумоти Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон⁷⁴ ба 100 000 нафар аҳолиро ташкил медиҳад. Вале бо вучуди паҳншавии ин беморӣ, тибқи маълумоти таҳқиқоти Лоиҳаи Хазинаи Ҷопонии паст намудани сатҳи камбизоатӣ (ЯФСБ) сатҳи огоҳ будани ҷомеаҳо ва оилаҳо оид ба ҷораҳои пешгирӣ ва муборизаи зидди бемории сил дар сатҳи паст (32 фоиз) қарор дорад.

Тамоюли инкишофи сироятҳои шадиди рӯдаҳо мушоҳида карда мешавад, соли 2008 ин нишондиҳанда - 2220,5 ба 100 000 нафар аҳолиро ташкил дод (2202,8 ба 100 000 нафар аҳоли дар соли 2007). Сабабҳои асосии паҳншавии бемориҳои рӯда истеъмоли оби бадсифати нӯшокӣ ва дараҷаи пасти маърифати аҳоли оид ба масъалаҳои тарзи солими ҳаёт мебошанд. Мушкilotи таъмин намудани оби нӯшокӣ, ифлосшавӣ ва захролудшавии манбаъҳои рӯизаминӣ ва зеризаминии об, фавран барқарор намудани шабакаҳои обу корезӣ, иншооти обтозакуниро талаб менамояд, ҳамчунин таъмин намудани шабакаҳои об бо коагулянтҳо ва воситаҳои безараргардонӣ зарур аст. Тибқи маълумоти таҳқиқоти Бонки умумичаҳонӣ танҳо 8 фоизи аҳоли системаи корезиро истифода мебаранд. Таҳқиқоти Лоиҳаи Хазинаи Ҷопонии паст намудани сатҳи камбизоатӣ (ЯФСБ) муқаррар намуд, ки фақат 65 фоизи истеъмолкунандагони ноҳияҳои таҷрибавӣ шабакаҳои обтаъминкуниро истифода мебаранд, аз ҷумла 26 фоиз дар хона ва 39 фоизи дар кӯча кубурҳои обгузар доранд.

1. таҳқиқоти мултииндикатории кластерӣ. Хазинаи кӯдакони СММ 2005

Маълум аст, ки дараҷаи саломатии аҳоли аз вазъи муҳити зист ва омилҳои зерин, ба монанди: обу ҳавои тоза, дар онҳо мавҷуд будани партовҳои саноатӣ ва моддаҳои кимиёвӣ, маҳсулоти бехатарӣ озӯқаворӣ ва ғайра вобаста мебошад. Дар рафти мубоҳисаҳои мизҳои мудаввар ва фокус-гурӯҳҳо муайян карда шуд, ки партовҳои хоҷагию истеҳсолӣ саломатии аҳолиро зерӣ хатар мемонанд, зеро системаи самараноки ҷамъ овардан ва коркарди партовҳо вучуд надорад. Бинобар ин муҳити иҷтимоие, ки ба нигоҳ доштани саломатӣ ҳангоми шароитҳои номусоиди муҳити зист мусоидат менамояд, дар мустақкам намудани саломатӣ аҳамият дорад.

Дар шароити имрӯзаи инкишофи иҷтимоию иқтисодии ҷумҳурӣ зарур аст, ки фавран ва дар ҳама ҷо технологияи коркард ва несткунии (утилизатсия) ифлосҳо, пору, партову пасмондаҳо дар маҳаллаҳои хурди аҳолинишини дар канори дарёҳо ҷойгиршуда, ки дорои аҳамияти муҳими экологӣ ва беҳдошти мебошанд, татбиқ карда шавад.

Таҳқиқоти Лоиҳаи Хазинаи Ҷопонии паст намудани сатҳи камбизоатӣ муқаррар намуд, ки ҳолати санитарӣ беҳдошти муассисаҳои тандурустии минтақаҳо дар сатҳи хеле паст қарор дорад ва 51,6 фоизи он ҳамчун ғайриқаноатбахш арзёбӣ мешавад.

Омӯзиши ақидаи кормандони тиб оид ба дараҷаи беморшавӣ дар 5 соли охир нишон дод, ки дар байни бемориҳои ноҳияҳои санчидашуда дар ҷои аввал бемориҳои системаи нафаскашӣ (56 фоиз), дар ҷои дуюм бемориҳои системаи бавлу таносул - (48,7 фоиз), дар ҷои сеюм - бемориҳои дилу рағҳо (46,6 фоиз), дар ҷои чорум - бемориҳои узвҳои ҳозима (46,1 фоиз), дар ҷои панҷум - бемориҳои сироятӣ (41,4 фоиз), баъдан бемориҳои рӯҳию асаб - 38,4 фоиз ва БСҚ (бемориҳои сиротиин чинсӣ) 37,5 фоиз меистанд.

Ҳангоми пурсиш ҳамагӣ 27,5 фоиз кормандони тиб қайд намуданд, ки муассисаҳои тиббӣ бо доруҳои зарурӣ таъмин мебошанд ва ин ба аз байн рафтани системаи муттамақкази

таъминот асоснок карда шуда, пастшавии сатҳи дастрасӣ, сифат ва истифодаи оқилонаи доруҳо ба назар мерасад.

Натиҷаҳои таҳқиқоти хоҷагиҳо нишон медиҳад, ки мурочиат ба муассисаҳои тиббӣ дар сатҳи паст қарор дорад, масалан, соли охир 34 фоизи шахсони пурсидашуда (респондентҳо) умуман мурочиат накардаанд ва 57 фоизи танҳо бо сабаби бемориҳои шадид мурочиат намудаанд. 54 фоизи шахсони пурсидашуда кам мурочиат намуданро бо пардохтҳои ғайрирасмӣ алоқаманд медонанд.

Бо вучуди фаълоне татбиқ шудани барномаи синамакконӣ, танҳо 64,6 фоизи шахсони пурсидашуда, ки кӯдаки то як сола доранд, ба тифлони худ то шашмоҳагӣ комилан шири сина медиҳанд.

Мубоҳисаҳо дар фокус-гурӯҳҳо ва мизҳои муддавар нишон доданд, ки аз сабаби кам оғоҳӣ доштан ва тасаввуроти таҳрифёфта оид ба фоидаи эмкунӣ, дар як қатор ҳолатҳо аҳоли аз эмкунии фарзандони худ даст мекашанд.

Тамокукашӣ омили хатарноки инкишофи бемориҳои чиддии узвҳои системаи дилу рағҳо, бемориҳои музмин ва саратони узвҳои нафаскашӣ мебошад. Гирифтори ба нашъамандӣ бемайлони боло рафта, ба саломатӣ ва бехатарии аҳоли таҳдид мекунад, зеро агар дар соли 1997 гирифтورشавӣ ба нашъамандӣ 0.5 ба 100 ҳазор нафари аҳолиро ташкил дода бошад, пас соли 2005 тибқи маълумоти Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ин адад то 22.2 зиёд шудааст. Натиҷаи таҳқиқоти Лоихаи Хазинаи Ҷопонии паст намудани сатҳи камбизоатӣ муайян намуд, ки 79 фоизи шахсони пурсидашуда зарари бадмастӣ, тамокукашӣ ва нашъамандиро медонанд, вале

40.2 фоизи шахсони пурсидашуда тамоку мекашанд, 18,4 фоизи машрубот

1.4 фоизи моддаҳои нашъаовар истеъмол мекунанд.

Дар даҳсолаҳои охир тамоюли зиёд шудани бемориҳои бо норасоии йод алоқаманд мушоҳида карда мешавад, ки бо истеъмоли нокифояи намаки йоднокшуда вобастагӣ дорад. Таҳқиқот муқаррар намуданд, ки фақат 61,5 фоизи пурсидашудагон намаки йоднокшударо истеъмол мекунанд. гарчанде 80 фоизи шахсони пурсидашуда медонанд, ки истеъмоли намаки йоднокшуда инкишофи чоғарро (зоб) пешгирӣ менамояд.

Таҳқиқоти соҳаи солимии репродуктивӣ нишон доданд, ки бо вучуди оғоҳии зиёди аҳоли (84 фоиз) оид ба сабабҳои инкишофи камхунӣ, суръати иллати мазкур дар байни занони ҳомиладор 80 фоизро ташкил медиҳад. Ҳамчунин зиёд шудани миқдори таваллудҳоеро қайд кардан зарур аст, ки бе кӯмаки корманди баландхисоси тиб анҷом меёбанд. Зиёда аз нисфи занони пурсидашудаи синни репродуктивӣ (54 фоиз) аз хизматрасонии муосири танзими оила истифода намебаранд. Камхунӣ, таваллудкунии хонагӣ ва фарогирии пасти воситаҳои пешгирикунандаи ҳамл омилҳои мебошанд, ки ба баланд шудани дараҷаи ғавти модарон таъсир мерасонанд. Натиҷаҳои бадастомада бори дигар андешидани чораҳои оид ба тағйир додани муносибат ва ахлоқи аҳоли ба масъалаи саломатии худ талаб менамоянд.

Натиҷаҳои таҳқиқот нишон доданд, ки фақат 18,9 фоизи шахсони пурсидашуда ақидаи зиндагии фаълонеи ҷисмониро барои нигоҳ доштани тарзи ҳаёти солим эътироф менамоянд, гарчанде 80,1 фоизи шахсони пурсидашуда саломатиро манбаи пурқимати ҳаёти худ мешуморанд.

Қайд кардан зарур аст, ки бо вучуди ислоҳоти соҳаи тандурустӣ аксарияти кормандони тиб (64,5 фоиз) ва аҳоли (83 фоиз) дар бораи ин дигаргуниҳо маълумоти кофӣ надоранд.

3. Масъалаҳои Хадамоти ташаккули тарзи ҳаёти солим

Дар сохтори Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи ислоҳоти гузарондашаванда барои ҳалли масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим шабакаи хадамоти ташаккули тарзи ҳаёти солим ташкил карда шудааст, ки бояд ҳамроҳангсозии фаъолияти муассисаҳоро дар соҳаи мустақкам намудани саломатӣ, маърақаҳои ҷамъиятию иттилоотӣ ва сафарбарии ҷамоатҳо амалӣ намояд, вале хадамоти мазкур дар ҳаҷми пурра фаъолият намекунад. Ин бо нарасидани Кадрҳои ихтисоснок, ҳолати ғайриқаноатбахши биноҳо ва мучаҳҳаз набудан бо таҷҳизоти зарурӣ, нокифоя будани маблағ барои нашри маводи иттилоотӣ, маблағгузориҳои нобаробари хадамоти мазкур аз рӯи самтҳои афзалиятнок алоқаманд мебошад.

Номӯзтадилӣҳои ҳаёти сиёсии солҳои 90-уми асри гузашта ба фаъолияти донишқадаҳои санъат ва таҳсилоти фарҳангӣ таъсир расонданд. Табиист, ки ин равандҳо умуман ба таври кулӣ дар ҳаёти маданияи аҳоли инъикос гардид. Масалан, дар минтақаҳо китобхонаҳо, толорҳо, кинотеатр ва театрҳо, осорхонаҳо, муассисаҳои нашриявӣ ба таври пурра фаъолият намекунанд, ки бо сабабҳои субъективӣ ва объективӣ ба мисли нарасидани адабиёту китобҳо, кадрҳои ихтисоснок ва асбобҳои мусиқӣ, маҳдудият дар таъмини кувваи барқ, ҳолати ғайриқаноатбахши баъзе аз биноҳо асоснок карда мешавад. Омили муҳими дигар аз фаъолият бозмондани донишқадаҳои таҳсилоти маданӣ, махсусан кӯдакона мебошад. Мактабҳои мусиқӣ, мактабҳои санъат, ки барои инкишофи маданияи кӯдакон мусоидат менамоянд, тадриҷан ихтисоси худро дигар карда истодаанд. Нашри рӯзномаҳо, махсусан нашрияҳо дар соҳаи тандурустӣ ва ҳифзи саломатӣ ба таври кофӣ намебошанд.

Вале бо вучуди андешидани чораҳои муайян аз тарафи бахши мазкур мушкилоти муайяне вучуд дорад, ки дар соҳаи маорифу маърифат монеаҳоро ба миён меорад, ба монанди маблағгузориҳои нобаробари соҳаи маориф, нокифоя будани фонди китобхонаҳо, сайлонияти баланд ва нарасидани кадрҳои баландихтисоси омӯзгорӣ, ҳолати ғайриқаноатбахши бинои мактабҳо, мебелу таҷҳизоти кӯҳнашуда мебошанд. Ғайр аз ин, набудани базаи мувофиқи таълимию лабораторӣ, нарасидани китобҳои дарсии ба нақшаи нави таълимӣ мувофиқ мушоҳида карда мешавад. Нуқтаи дигари муҳим сусти фаъолият доштан ё дар баъзе ҷойҳо умуман мавҷуд набудани хадамоти тандурустии мактаб, махсусан дар деҳот мебошад ва аз ин сабаб ҳоло муоинаи профилактикии хонандагон дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ мунтазам гузаронида намешавад.

Барои иттилоотии аҳоли воситаҳои ахбори умум нақши муҳим доранд, ки аз тарафи Кумитаи телевизион ва радиои назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон сарпарастӣ карда мешаванд. Бо вучуди он ки барномаҳои махсуси "Мадади Сино", "Тавачҷӯх", "Тарзи ҳаёти солим" дар шабақаҳои телевизиони тоҷик ташкил карда шудаанд, инъикоси масъалаҳои тартиби тарзи ҳаёти солим беҳбудиро металабад.

Дар баробари ин дар масъалаҳои тартиби тарзи ҳаёти солим дар байни аҳоли сектори давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва ҷомеаҳои шахрвандӣ саҳми муҳим гузошта метавонанд.

Ташкилотҳои байнамилалӣ фаъолияти худро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ намуда, дар тартиби ташаккули тарзи ҳаёти солим дар байни аҳоли саҳми назарраси худро мегузоранд, вале кори мазкур берун аз ҳамоҳангсозӣ ва муносибати ягона бо сохторҳои мувофиқи Вазорати тандурустӣ сурат мегирад.

Ҳамин тариқ, натиҷаҳои таҳлили системавӣ фаъолияти нокифояи соҳаи тартиби тарзи ҳаёти солимро аз сабаби набудани ҳамоҳангсозии умумӣ, муносибати нокифояи байнисохторӣ дар ҳалли масъалаҳои саломатӣ ва фаъолнокии пасти воситаҳои ахбори умум нишон медиҳанд.

4. Мақсаду вазифаҳои Барнома

Мақсади барнома - ташаккули муносибати нави шаҳрвандон ба саломатӣ, тавассути татбиқи принципҳои тарзи ҳаёти солим.

- дар шаҳрвандон ташаккул додани ахлоқи тарбияи ҳаёти солим;
- тақмили системаи тайёркунӣ, азнавтайёркунӣ ва баланд бардоштани ихтисоси мутахассисони соҳаҳои гуногун оид ба масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим;
- таъмини мушоирати фаъолияти харҷӣ бештар имконпазири илмию методӣ барои ташаккули тарзи ҳаёти солим;
- таҳия ва татбиқи барномаҳои самараноки минтақавӣ оид ба ташаккули тарзи ҳаёти солим, тақмил додани сохтор ва фароҳам овардани заминаи зарурии моддию техникаи ташкилотҳое, ки фаъолияти ташаккули тарзи ҳаёти солимро амалӣ менамоянд;
- таъсиси системаи доимоамалкунандаи иттилоот ва таълими аҳоли оид ба масъалаҳои нигоҳдорӣ ва мустаҳкам намудани саломатӣ;
- баланд бардоштани самаранокӣ ва ривож додани кори шабакаҳои муассисаҳои амалкунандае, ки бо ташаккули тарзи ҳаёти солим машғул мебошанд;
- таъсис ва тақмили системаи расондани кӯмаки равоншиносӣ (психологӣ) ба аҳоли;
- таъсиси шӯрои байниидоравии ҳамоҳангсозии ташаккули тарзи ҳаёти солими аҳоли барои муттаҳид намудани нерӯи бахши давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва ҷамоатҳои шаҳрвандӣ оид ба ташаккули тарзи ҳаёти солим, тақмили механизмҳои ҳамоҳангсозии ҳуқуқӣ ва меъерии соҳаҳои гуногуни ҳаёти ҷамъият барои таъмини имконияти интиҳоби ахлоқи солим.

5. Принципҳои роҳбарикунандаи Барнома

Барномаи мазкур дар доираи Стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2012, Барномаи миллии рушд барои солҳои 2007-2015, Стратегияи миллии солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2020, ҳуҷҷати стратегии Ташкилоти умумичаҳонин тандурустӣ "Саломатӣ барои ҳама дар садсолаи 21-ум" таҳия шудааст. Он ба баланд бардоштани сатҳи иттилоотии аҳоли, тағйир додани рафтор, барҳам додани монеаҳо дар байни мардуми аз ҳама камбизоат, занони синнӣ репродуктивӣ, модарону кӯдакон ва сафарбар намудани ҷомеаҳо, пурзӯр намудани ҳамкориҳои байниидоравӣ, таъсиси ҳадамоти бозғайимии ташаккули тарзи ҳаёти солим, беҳтар намудани дастрасӣ ба иттилоот ва хизматрасонии тиббӣ равона карда шудааст.

Барнома дарозмӯҳлат буда, принсипҳои асосии зеринро пешбинӣ менамояд:

1) Таваҷҷӯҳ ба татбиқи амалӣ. Ҳамоҳангсозии фаъолияти ҳамаи сохторҳои дахлдори Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар сатҳи миллии таъмини муносибати байниидоравӣ ба ҳалли масъалаҳои тандурустии ҷомеа, аз ҷумла иштироки ҷомеа дар ҳалли масъалаҳои саломатӣ; пурзӯр намудани шарикӣ мақомоти идоракунии давлатӣ ва худидоракунии маҳаллӣ, ташкилотҳои байналмилалӣ ва ғайридавлатӣ, ҷамъиятӣ ва ҷомеаҳои маҳаллӣ, бахши хусусии тандурустӣ дар марҳилаҳои таҳия ва татбиқ, мониторинг ва арзёбии натиҷаҳои татбиқи Барнома.

2) Риояи ҳуқуқҳо барои ҳифзи саломатӣ. Ҳуқуқ ба саломатӣ - ин ҳуқуқи ҳар як инсон ба дараҷаи баландтарини солимии ҷисмонӣ ва рӯҳӣ мебошад (моддаи 12 Аҳдномаи (пакт) байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои инсонӣ, иҷтимоӣ ва маданӣ). Ҳуқуқ ба ҳифзи саломатӣ чораҳоеро пешбинӣ менамояд, ки ба баратарф намудани сабабҳои носолими равона карда шудаанд, аз ҷумла:

- ғамхорӣ дар ҳақи модарону кӯдакон;

- пешгирии бемориҳои сироятӣ;

- пешгирии бемориҳои касбӣ ва ҳодисаҳои нохуш;

- гирифтани иттилооти эътимодбахш оид ба тарзи ҳаёти солим ва баланд бардоштани масъулияти шахсӣ барои саломатии худ;

- таъмини шароит барои баланд бардоштани фаъолнокии ҷисмонии аҳоли;

- пешгирии бемориҳои бо ғизо алоқаманд;

- пешгирии ифлосшавии муҳити зист;

- назорати санитарии сифати ғизо, обтаъминкунӣ;

- пешгирии одатҳои зараровар ва рафторҳои хатарноки таваккалӣ.

3) Адолати хизматрасонии тиббӣ. Одилона тақсим намудани захираҳои тандурустӣ дар минтақаҳои мамлакат ва имконияти аз тарафи шаҳрвандон гирифтани иттилооти эътимодбахш оид ба ташаккули тарзи ҳаёти солим.

4) Равона намудани таваҷҷӯҳ ба гурӯҳҳои осебпазири иҷтимоии аҳоли. Таъмин намудани дастрасӣ ба хизматрасонии тандурустӣ барои гурӯҳҳои осебпазири иҷтимоии аҳоли,

барҳам додани системаи поймолкунандаи ҳукуки ақидаҳо (стереотипҳо) ва фаъолияти чамбияти (тахқир, стигматизатсия, зӯрварӣ).

5) Муносибати гуногунҷабҳа ба ҳалли масъалаҳои саломатӣ. Муносибати гуногунҷабҳа бо иштироки ташкилотҳои давлатӣ ва ғайридавлатии ҳамаи сатҳҳо, ташкилотҳои дар ҷамоатҳо фаъолияткунанда, ташкилотҳои динӣ, фондҳо, клубҳо, намоёндоғони бахши хусусӣ ва муассисаҳои молиявӣ оид ба масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим.

6) Ҷалб намудан ва иштироки ҷомеаҳо дар масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим. Зарурияти барқарор намудани муносибатҳои шарикӣ байни ҳукумат ва ҷомеаҳои маҳаллӣ дар соҳаи банақшагириӣ, амалӣ кардан ва ба ҳаёт татбиқ намудани масъалаҳои дахлдори ташаккули тарзи ҳаёти солим.

7) Баробарии гендерӣ ва муносибатҳои бо он асосёфта. Барнома ба принсипи баробарии гендерӣ таъя намуда, муносибати гендериеро ба қор мебарад, ки он ҳама гуна ҷорабиниҳои ба нақша даровардашударо аз нуқтаи назари таъсири вай ба мардону занон, аз ҷумла қонунгузорӣ, стратегия ва барномаҳо дар тамоми соҳаҳо ва сатҳҳо арзёбӣ мекунад.

8) Муносибати компаративӣ дар қори ташаккули тарзи ҳаёти солим Барнома ба муносибати компаративӣ таъя менамояд, яъне бо дарназардошти хусусиятҳои таърихан шаклгирифтаи маҳаллӣ, анъана ва урфу одатҳои, ки бо тарзи ҳаёти аҳоли алоқаманд мебошанд. Ин барои фаъолияти мустақилонаи марказҳои ноҳиявӣ воситаи ҳавасмандгардонӣ мешавад.

6. Ташаккули Барнома ва фаъолияти афзалиятнок

Роҳбарии умумӣ ва ҳамоҳангсозии "Барномаи миллии ташаккули тарзи ҳаёти солим дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2015" аз тарафи муовини Сарвазири Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бахши иҷтимоиро сарпарастӣ менамояд, амалӣ карда мешавад. Барномаро Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон татбиқ менамояд, ки ба он салоҳияти ҳамоҳангсозии Барнома аз рӯи ҷорабиниҳои, ки иҷрои онҳо ба салоҳияти дигар вазорату идораҳо вогузор шудааст, дода мешавад.

Дар сатҳҳои вилоятӣ, шаҳрӣ ва ноҳиявӣ ҳамоҳангсозони Барнома муовинони раиси Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе, шаҳру ноҳияҳо мебошанд, ки соҳаи тандурустиро назорат мекунанд. Муовинони ҳамоҳангсозон сардорони раёсат ва мудирони шӯъбаҳо/бахшҳои тандурустии мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ мебошанд.

Барои татбиқи самтҳои асосии стратегӣ марказҳо оид ба масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим дар сатҳҳои ҷумҳуриявӣ, вилоятӣ, шаҳрӣ ва ноҳиявӣ ташкил карда шудаанд.

Барои ҳамоҳангсозӣ, мониторинг ва арзёбии татбиқи Барнома шӯроҳои байниидоравии ҳамоҳангсозӣ оид ба ташаккули тарзи ҳаёти солим дар сатҳҳои ҷумҳуриявӣ, вилоятӣ, шаҳрӣ ва ноҳиявӣ ташкил карда мешаванд.

Барои татбиқи Барномаи мазкур ҷалб намудани Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати маорифи Ҷумҳурии

Тоҷикистон, Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кумитаи ҷавонон, варзиш ва саёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кумитаи телевизион ва радиои назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Агенти назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон талаб карда мешавад.

Иҷрои "Барномаи миллии ташаккули тарзи ҳаёти солим дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2020" бо дастгирии ташкилотҳои байналмилалӣ амалӣ карда мешавад.

7. Фаъолияти афзалиятнок

Вазифаи 1. Дар шаҳрвандон ташаккул додани ахлоқи ҳамида ва тарбияи солим:

- таҳия ва татбиқи барномаҳои иттилоотию маърифатӣ ва мавод оид ба ташаккули тарзи ҳаёти солим;
- таҳияи механизмҳои пешниҳод намудани иттилоот оид ба ташаккули тарзи ҳаёти солим;
- мустаҳкам намудан нерӯи ташкилии марказҳо ва кабинетҳои ноҳиявии ташаккули тарзи ҳаёти солим бо ҷалби кормандони кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ ва пешвоёни ҷомеаҳо;
- баланд бардоштани нақши марказҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим барои тавсеа ва расонидани иттилоот оид ба тарзи ҳаёти солим.

Вазифаи 2. Баланд бардоштани нерӯи мутахассисони соҳаҳои гуногун оид ба масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим бо роҳи фароҳам овардани системаи тайёркунӣ, азнавтайёркунӣ ва баланд бардоштани ихтисос:

- инкишофи ташкилоти сохтори шӯъбаи барномаҳои маъмурии Маркази ҷумҳуриявии ташаккули тарзи ҳаёти солим оид ба омӯзиши масъалаҳои татбиқи тарзи ҳаёти солим дар муассисаҳои таълимӣ;
- таъсиси системаи ҷумҳуриявии тайёр намудани омӯзгорон оид ба масъалаҳои тарзи солими ҳаёт;
- такмили барномаҳои таълимӣ барои омодагии заминавӣ муттасили мутахассисон оид ба масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим;
- таҳлили мунтазам, такмил додан ва баррасии барномаҳои муассисаҳои томактабӣ, мактабҳои таҳсилоти умумӣ, таълимгоҳҳои миёна ва олий оид ба тарзи ҳаёти солим;
- дар барномаҳои таълимии то ва баъдидипломии кормандони тиб татбиқ намудани масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим.

Вазифаи 3. Таъмини заминаи муошриати харҷӣ бештар имконпазири илмию методӣ оид ба ташаккули тарзи ҳаёти солим:

- ҳамоҳангсозии таҳқиқот дар байни аҳоли ва гурӯҳҳои мақсаднок оид ба масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим;
- татбиқи такмили меъёрҳои баҳодихӣ ва индикаторҳои мониторинги раванди ташаккули тарзи ҳаёти солим дар зерсохторҳои дахлдори муассисаҳо ва вазорату идораҳо;
- таҳия ва татбиқи муносибатҳои муосири кор бо ҷомеаҳо оид ба ташаккули тарзи ҳаёти солим ва диққат додан ба омилҳои нисбатан зоҳиршавандаи хатар дар тарзи ҳаёт ва муҳити зист;
- ташкил намудан ва гузарондани конференсҳои ҷумҳуриявӣ ва минтақавии илмию амалӣ, семинарҳо, чаласаҳо, нишастҳои матбуотӣ, муҳоҷисаҳо, аксияҳо, озмунҳо, викторинаҳо оид ба масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим.

Вазифаи 4. Такмили Сохтор ва таъсиси заминаи моддию техникаи ташкилотҳо:

- дар сохтори дастгоҳи марказии Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил намудани шӯъба/вазифа оид ба тандурустии ҷамъиятӣ, маркетинги иҷтимоӣ;
- инкишоф ва таҳкими хадамоти ташаккули тарзи ҳаёти солим бо роҳи маблағгузорию мувофиқ, рушди захираҳои кадрӣ ва мустақкам намудани заминаи моддию техникаӣ;
- таъсиси марказҳои захиравӣ дар назди марказҳои вилоятӣ ташаккули тарзи ҳаёти солим, пурзӯр намудани фаъолият ва инкишофи системаи иттилоотии онҳо;
- такмили фаъолияти системаи иттилоотии Маркази ҷумҳуриявии ташаккули тарзи ҳаёти солим;
- таъсиси маҳзани маълумот барои ба аҳоли таъсир расондани иттилоот доир ба ташаккули тарзи ҳаёти солим;

Вазифаи 5. Таъсиси системаи доимамалкунандаи иттилоот ва омӯзиши аҳоли оид ба масъалаҳои нигоҳдорӣ ва таҳкими саломатӣ:

- таъмини дастрасии баробар ба иттилооти мувофиқ оид ба ташаккули тарзи ҳаёти солим;
- таҳия ва нашри маводи айёни, иттилоотию маърифатӣ оид ба ҷанбаҳои гуногуни тарзи ҳаёти солим, пешгирии бемориҳо ва таҳкими саломатӣ;
- таҳия ва ҷорӣ намудани барномаи тайёр кардани рӯзноманигорон оид ба инъикоси масъалаҳои мушкilotи ташаккули тарзи ҳаёти солим;
- ташкили барномаҳои мунтазами телевизионӣ, гузоришҳои радиой, чоп ва нашри фаслҳои мунтазам дар рӯзномаву маҷаллаҳо, аз ҷумла сайтҳои интернетӣ оид ба масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим;

Вазифаи 6. Баланд бардоштани самаранокии кори муассисаҳои фаъолияткунанда ва инкишофи шабакаи муассисаҳои мавҷудае, ки ба ташаккули тарзи ҳаёти солим машғул мебошанд:

- пурзӯр ва васеъ намудани нақши кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ дар кори тарзи ҳаёти солим ва ҳамбастагии функционалӣ бо марказҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим, инчунин аҳоли/ҷомеаҳо дар соҳаи тартиби ташаккули тарзи ҳаёти солим;

- инкишофи ҳамкорӣ байни марказҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим, кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ, мактаб ва оила оид ба масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим;

- гузарондани мониторинги мунтазами рушди Барнома ва кори муассисаҳои дахлдори вазорату идораҳо, ки фаъолияти тартиби ташаккули тарзи ҳаёти солимро амалӣ менамоянд;

Вазифаи 7. Таъсис ва такмили системаи расондани кӯмаки равоншиносӣ (психологӣ) ба аҳоли:

- ҷорӣ намудани барномаи тайёркунии то ва баъдидипломии мутахассисоне, ки ба масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим машғуланд ва дохил намудани масъалаҳои расондани дастгирии равоншиносӣ ба аҳоли;

- дар заминаи донишгоҳ ва донишкадаҳои ҷумҳурӣ тайёр намудани мутахассисони равоншинос.

Вазифаи 8. Таъсиси шӯрои байниидоравии ҳамоҳангсозии ташаккули тарзи ҳаёти солими аҳоли барои муттаҳид намудани нерӯҳои бахши давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ оид ба ташаккули тарзи ҳаёти солим:

- таъсиси шӯрои байниидоравии ҳамоҳангсозӣ оид ба масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим, ҳамоҳангсозии фаъолият ва захираҳои вазоратҳо, идораҳо, ташкилоту корхона ва муассисаҳои мамлакат;

- пурзӯр намудани нақши Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳамоҳангсозии фаъолияти дигар сохторҳо, мақомоти ҳокимияти давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ташкилотҳо/донорҳо дар соҳаи ҳифз ва таҳкими саломатӣ;

- инкишоф ва дастгирии шарикӣ бо ташкилотҳои байналмилалӣ, ҷалби донорҳо ва сармоягузoron оид ба татбиқи технологияю таҷрибаҳои нав дар соҳаи тарзи ҳаёти солим;

- дастгирии фаъолияти ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар гузарондани тарғиби ташаккули тарзи ҳаёти солим.

Вазифаи 9. Такмили механизмҳои ҳамоҳангсозии ҳуқуқӣ ва меъёрии соҳаҳои гуногуни ҳаёти ҷамъият барои таъмин намудани имконияти интихоби рафтори солим:

- мустаҳкам намудани қонунгузорӣ, баррасии заминаи меъёрии ҳуқуқии ҳадамоти ташаккули тарзи ҳаёти солим;

8. Системаи иттилоотӣ

Системаи иттилоотӣ идоракунӣ, мониторинг ва арзёбии иҷрои Барнома дар ҳамаи сатҳҳо бо маълумоти зарурии оморӣ таъмин мекунад.

Принсипи асосии ташаккули системаи иттилоотӣ дар тамоми қаламрави ҷумҳурӣ истифода бурдани ҳуҷҷатгузории ягонаи баҳисобгирию ҳисоботдиҳиро оид ба тартиби ташаккули тарзи ҳаёти солим пешбинӣ менамояд:

- дафтари бақайдгирии корҳои санитарӣ маърифатӣ - ш. №38;

- шакли ҳисоботдиҳии муассисаҳои тиббӣ оид ба тартиби ташаккули тарзи ҳаёти солим-ш. № 23;

Дар рафти татбиқи Барнома таҳия ва амалӣ намудани дигар стандартҳо барои бақайдгирӣ ва ҳисоботдиҳии фаъолияти бахши давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва ҷомеаҳои шаҳрвандӣ оид ба ташаккули тарзи ҳаёти солим пешбинӣ шудааст.

Барои арзёбии натиҷаҳои ҷорӣ рафти татбиқи барнома дар Шӯрои байниидоравии ҳамоҳангсозӣ ва Шӯрои директорон муҳокима мегардад. Барои мубодилаи таҷрибаи кории минтақаҳои гуногун семинарҳо, мизҳои мудаввар ва конференсҳои илмию амалӣ бо истифодаи системаи иттилоотии Маркази ҷумҳуриявии ташаккули тарзи ҳаёти солим гузаронда мешаванд.

9. Мониторинг ва арзёбӣ

Бо мақсади таъмин намудани татбиқи самараноки Барнома ва бомуваффақият иҷро намудани вазифаҳои гузошташуда мониторинг ва арзёбии мунтазам гузаронда мешаванд. Барои таъмини намуди мазкури фаъолият дар дохили Шӯрои байниидоравии ҳамоҳангсозӣ гурӯҳи мониторинг ташкил карда мешавад, ки ба ҳайати он намоёндагони вазорат, идора ва ташкилотҳои дахлдор шомил карда мешаванд. Ҳамаи масъалаҳои фаъолияти иттилоотӣ маърифатӣ ташаккули тарзи ҳаёти солимро Вазорати тандурустӣ амалӣ мегардонад.

Таъмини арзёбии мустақил, шаффофияти диққат додан ба раванд ва натиҷаҳо бо ҷалби экспертҳои мустақил, таъя намудан ба ҳисоботи амалишуда ва таҳқиқоти махсус гузарондашуда иҷро мегардад. Назорат ва арзёбӣ дар асоси нишондиҳандаҳои тасдиқшуда гузаронида мешаванд.

Мониторинг ва арзёбии Барнома бемайлон ва доимӣ дар шакли ҳисоботи солона амалӣ карда мешавад. Баҳодихӣ як маротиба дар панҷ сол - солҳои 2015 ва 2020 гузаронда мешавад.

Ҳисобот оид ба мониторинг бо арзёбии фаъолияти дар доираи он ба дастамада ва пешниҳодҳо оид ба тақмили раванди инкишоф аз тарафи Вазорати тандурустӣ ва шарикони дахлдор муҳокима карда мешавад.

10. Сафарбарии шарикон

Маркази ҷумҳуриявии ташаккули тарзи ҳаёти солим, дигар марказҳои ҷумҳуриявии Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон (эмтаъминкунӣ, клиникаи эндокринологӣ, клиникаи бемориҳои кардиологӣ, клиникаи ортопедия ва осебшиносӣ, клиникаи бемориҳои касбӣ, клиникаи наркологӣ ба номи профессор М.Ғ.Ғуломов, пешгирӣ ва мубориза бар зидди СПИД, бар зидди бемориҳои сил, мубориза бар зидди бемориҳои тропикӣ, миллии солимии репродуктивӣ, илмии хун, илмии саратоншиносӣ, Пажӯҳишгоҳи илмию таҳқиқотии тибби профилактикии Тоҷикистон) ва дигар хадамоти тандурустӣ бо муттаҳид намудани саъю кӯшиши бахши давлатӣ, ташкилотҳои байналмилалӣ ва ҷамъиятӣ, инчунин мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва ҷомаҳои шаҳрвандӣ дар асоси иттиҳод ва шарикӣ дар доираи барномаҳои амалишаванда ва дурнамои соҳаи ҳифзи саломатии аҳоли татбиқи сиёсати ташаккули тарзи ҳаёти солимро дар ҷумҳури таъмин менамоянд.

Ҳамоҳангсозии иҷрои ҷузъҳои иттилоотию маърифатии Барномаҳои миллии дар доираи ҳифзи саломатии аҳоли ба зиммаи Маркази ҷумҳуриявии ташаккул тарзи ҳаёти солими Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон вогузор мегардад.

11. Фасли иқтисодӣ

Барои татбиқи Барнома, харидани воситаҳои техникӣ - нақлиёт, таҷҳизоту дастгоҳҳо барои тартиби ташаккули тарзи ҳаёти солим дар байни аҳоли, инчунин нашри маводи иттилоотию маърифатӣ, хароҷотҳо барои гузарондани қорҳои иттилоотию маърифатӣ, ташкилию методӣ ва машваратӣ маблағ зарур мебошад.

Барнома аз тарафи Вазорати тандурустӣ ва мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ дар доираи маблағҳои ҳамасола пешбинишудаи буҷети давлатӣ маблағгузорӣ карда мешавад. Барои рушди бомуваффақият ва татбиқи барнома дастгирии молиявӣ ва техникӣ ташкилотҳои байналмилалӣ зарур аст. Вазорату идораҳои дахлдор ҳангоми таҳияи нақшаи татбиқи барномаи мазкур дар доираи маблағҳои ҳамасола пешбинишудаи буҷети давлатӣ хароҷоти онро ба нақша мегиранд.